

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologiæ Sacramentalis Scholasticæ Et Moralis Pars ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Ioannis Duns Scoti D. Augustino conformen

In Qua Tractatur De Contractu Et Sacramento Matrimonii

Bosco, Jean a

Lovanii, 1678

Concl. XVII. Licentia facta sub certa forma, eâ non servatâ; aliquando
valet, aliquando non.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73432](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73432)

Dixi: Aliquo signo externo manifestatum; quia non sufficit, me credere, eum contentum esse, ut assistam, & ipsum de facto contentum esse, nisi exterius exprimat; quia voluntas merè interna hic nihil operatur; quippe licentia illa seu concessio licentiæ, est concessio facta homini ad actum externum, sive est quædam donatio seu privilegium inter homines, qui non communicant, nisi in actionibus exterioribus, cum actiones merè internas nequeant cognoscere.

Sicut ergo non valet ipsum Matrimonium, quantumcumque alicui interius consentiant in traditionem, seu donationem corporum suorum ad usum Matrimonii; nisi aliquo signo externo ille consensus manifestetur; ita neque valet licentia assistendi Matrimonio, seu ipsa assistentia, quantumcumque Parochus interius in eam consentiat nisi ille consensus aliquo signo externo manifestetur, & vel per ipsum Sacerdotem, vel alium eius nomine acceptetur, exemplo aliarum donationum vel privilegiorum, quæ non valent, nisi per donatarium seu privilegatum, aut aliquem eorum nomine acceptentur, de quibus alibi diffusius egimus.

Ex quo patet, ut valeat illa assistentia, debere præcedere aliquam notitiam concessionis, vel in ipso Sacerdote assistente, aut certè in nuntio, ab illo Sacerdote missio ad licentiam impetrandam, de quo vide plura apud Sanchez sup. disp. 36. per totam, quæ hic non pono, quia posita sunt Sect. 8. Conclus. 6. Item Disp. 8. Sect. 2. Conclus. 7.

Dixi etiam consulto: *Quem Prælatum novit*; &c. quia ut bene notat Coninck disp. 8. n. 35. non semper sufficit, quod Prælatum videat, me v. g. audire suum subditum, & non contradicat; quia inde non possum certò colligere, eum in hoc consentire. Nam potest heri, ut non contradicat, quia putat me ex privilegio, aut aliâ ratione habere jurisdictionem; quia nimirum falsò putat, poenitentem solum confiteri venialia; aut quia non audet contradicere, ne lites aut jurgia excitentur, aut aliquod scandalum fiat.

Quare ut ejus non prohibitio habeat rationem veræ concessionis, necesse est primò, ut constet mihi, ipsum scire, vel saltem credere, me carere omni jurisdictione; eumque esse talem, qui liberrimè contradiceret, si factum non approbaret; aut qui me ita amet, ut libenter habeat, me ipsius consensum in similibus rebus præsumere. Hæc ille.

Ceterum, tolerantiam illam non sufficere: videtur probari ex Declaratione quadam Cardinalium, supra allegata, in qua sic dicitur: *Non sufficit tacita, quæ resultat ex tolerantia.*

Respondet Dicastillo disp. 3. n. 120. Cardinales in ea Declaratione vel maximo rigo-

re usos fuisse, ad servandam formam Tridentini; vel certè intelligendi sunt loqui de licentia tacita per ratihabitionem de futuro; nam quod, quando requiritur licentia absolute, non requiratur expressa, sed sufficiat tacita, tot tantorumque virorum est, ut non credendum sit, velle Cardinales contradicere doctrinæ, tam receptæ à Theologis & Jurisperitis. Hæc ille.

Quod autem ratihabitio de futuro, possit vocari tolerantia, patet ex dicto cap. *Aqua*, 9. de Consecr. Eccl. libi: *Quod autem mandantibus Episcopis super reconciliatione factum est hæcenus per eosdem, misericorditer toleramus.* Ubi secundum omnes ly *Toleramus*, significat ratihabitionem de futuro.

Monuerim tamen, inquit Sanchez supra n. 22. eam præsentiam cum taciturnitate non esse approbationem & licentiam simpliciter, sed pro eo actu. Quia licet daret Parochus licentiam expressam ad assistendum illi Matrimonio, vel audiendam illam Confessionem, non esset licentia simpliciter. Hæc ille. Et meritò; quia potest Parochus sæpius habere rationes, quare velit concedere Sacerdoti, assistenti huic Matrimonio, vel audienti hanc Confessionem, & non alteri cuicumque in futurum.

Sed quid, si Parochus concedat expressam licentiam, sed sub certa aliqua forma; nunquid valet assistentia, eâ formâ non servatâ? Respondeo:

CONCLUSIO XVII.

Licentia facta sub certa forma, eâ non servatâ, aliquando valet, aliquando non.

AT quando valet, & quando non? Hoc opus, hic labor est. Ponamus casum, quod Episcopus aut Parochus committat Sacerdoti, ut assistat alicui Matrimonio, dummodo sponsis præcipiat, ne contumeliam Matrimonium, donec præmittantur denuntiationes, nonne si ille assistat, id non præcipiendo, validum est Matrimonium? Affirmat Sanchez lib. 3. disp. 33. n. 2. & probat; quia illa forma in mandato expressa, non pertinet ad essentiam licentiæ, sed ad instructionem; ut norit Sacerdos, quid moniturus sit.

Sed hoc est, quod quæritur, dicat aliquis, & probatum volo, non suppositum. Siquidem non repugnat, ut Episcopus vel Parochus velit, eam formam pertinere ad essentiam licentiæ, & non solum ad instructionem.

Respondet: hic non quæritur, quid possit facere Episcopus vel Parochus; sed quid de facto

672. Ratihabitio de futuro potest vocari tolerantia.

Monitio alibi qua Sanchez.

673. Casus in quo valet licentia facta sub certa forma, eâ non servatâ.

Sanchez.

674. Probatur x. facto

Z z z z 2

facto censetur facere, quando utitur huiusmodi verbis. Et non velle illam formam pertinere ad essentiam, probatur: quia quoties Episcopus dispensat in denuntiationibus, sive coram Parocho contrahendum sit Matrimonium, sive coram alio Sacerdote, de licentia Episcopi aut Parochi, datur eadem instructio, & eodem tenore, sed in Parochis nemo dicit, esse formam essentialem: ergo nec in alio Sacerdote.

Probatur 2. quia satisfiit intentioni Prælati, si Sacerdos post contractum Matrimonium, statim imponat dictum præceptum; immo ita communiter fieri solet, quia ad finem Prælati nihil refert, ante, vel post imponatur; ergo non est requisitum essentiale; aliàs deberet præmitti, aut saltem concomitari.

secundum probationem.

Probatur 3.

Probatur 3. quia nec ipsæ denuntiationes sunt de essentia Matrimonii, ita ut Parochus validè assistat, eis non præmissis; quando minùs præceptum intimandi, ut consummationi præmittantur, erit requisitum essentiale in nostro casu?

Probatur 3.

675.
Obiectio.

Si dixeris: disparitas est, quòd Parochus non habeat suam potestatem sub illa conditione, ut denuntiationes præmittat; sive, dummodo præmiserit denuntiationes, sed absolute; quàmvis aliunde ipsi prohibeatur, ne assistat Matrimonio, nisi præviis denuntiationibus. At verò in casu nostro Sacerdos non videtur habere potestatem absolutam, sed tantùm sub illa conditione, *Dummodo sponis præcipiat &c.* cum autem hoc non fecerit, ut supponitur, videtur Matrimonium non subsistere, defectu debitæ assistentiæ.

Solvitur.

Respondeo: de hoc quæritur, an illa verba: *Dummodo sponis &c.* significant veram conditionem; id est, an apponantur conditionatè, & contendit Sanchez, ea solùm significare aliquem modum, regulariter loquendo; quod tunc, inquit, evenit, quando adjicitur actui perfecto, ut: *Do tibi hoc, dummodo hoc facias*; sed in nostro casu adjicitur actui perfecto, nempe: *Do tibi licentiam eos conjungendi, dummodo eis præcipias &c.* Ergo ejus omisso non vitiat actum: hoc enim distat inter modum, & conditionem, quòd illius omisso non vitiat actum, hujus autem vitiat.

676.
Quarta probatio.

Probatur 4. quia verissimilius est, prohibitionem Prælati, ne Parochus Matrimonio aliquorum assistat, vel, ne det licentiam, irritare Matrimonium, quàm præceptum, ut sponfos moneat, ne ante denuntiationes consumment. Quia majorem vim habet præceptum negativum, & negatio magis negat, quàm affirmatio affirmat; sed favore Matrimonii, quod in dubio validum est, nec censetur irritari, ea prohibitio non irritat licentiam, nec Matrimonium; ergo nec omis-

sio intimandi illud præceptum. Ita Sanchez

Sed hic redit disparitas, allata contra tiam probationem; quippe Parochus tiam prohibitionem habet potestatem, potestatem vel per alium assistendi; & ideo sola prohibitio non sufficit; sed oportet, quòd censetur aliquam particulam irritantem, & rò in nostro casu, Sacerdos antequam nullam habet potestatem; sed eam tunc quanta quanta est, per Episcopum vel Prælatum, *Dummodo sponis præcipias &c.*

Audiamus Suarium de hac dispensatione discurrere: Quando, inquit, Legatus qui invenit & præcipit formam, dat potestatem ad efficiendum actum, datur tali formà, magnum argumentum est, secundum jus ferè infallibile, talem formam esse de substantia actus; quando vero datur potestas, & nova solemniter datur, non censetur esse substantialis, nisi specialia clausulam declaratur.

Prior pars valde communis est, per Glossam in Clem. 1. de Jure pœnitentiæ, ubi dicitur: *Inhibentes*, ubi ait: Quando à potestate potestas sub tali forma, defectu irritare actum. Et idem tenet Formica, *Ex parte*, de Constit. in prin. Non quia Pontifex dat facultatem quòvismodi potestatis, conferendi certas præbendas, cum consilio Episcopi; si conferat sine consilio Episcopi, dicit collationem esse nullam, quia non servata est forma, cum qua datur est potestas. Et idem habet in cap. *Quia dilecta*, de Rescript.

Et rectè probatur in Clem. 1. de Rescript. ff. de Transact. Et hoc confirmat exemplum Sacramentorum: nam quia potestas, quæ in Sacramento exercetur, est ab ipsomet Auditore Sacramentorum forma ab eodem data substantialis est, & lemnitas verò postea ab Ecclesia accidentaria est.

Hinc etiam, quando potestas datur, & datur forma procedendi in casu, actus talis formæ censetur actum, ut probat d. cap. *Cum dilecta*, de Rescript. Propter quòd processum ipsorum contra formam rescripti, ac juris ordinem irritum decernimus, & inane. Et cap. *Ubi*, juncta Gloss. de Offic. Deleg. ubi dicitur: *Ubi processus cassavimus, quia contra nostrum tenorem &c.* Ubi Gloss. *Cassavimus*, id est, *cassos & irritos decernimus*. Idem in cap. ult. de Rescript. *Irritum judicavimus*, utique processus actum in forma commissum.

Ratio verò est; quia potestas limitatur juxta formam præscriptam ab eo, qui potestatem dat. Et ideo actus, in quo forma non servatur, excedit potestatem, & ita est nullus, tanquam sine potestate factus, ac pro-

Respondet Sanchez sup. n. 6. fateor illam non esse formam juris communis: at dum dicimus, formam, quae non est juris communis, inducere veram formam essentialem & conditionem, intelligi debet, nisi ex aliis conjecturis clarè deprehendatur oppositum, ut contingit hic. Hæc ille. Verè an falso, poterit quilibet judicare ex probationibus supra productis, quarum aliqua non satis clarè & efficaciter convincunt oppositum. Atque hæc de casu, in quo forma apposita non est juris communis.

de forma censetur substantialis. Quod intelligitur, etiam si non addatur speciale verbum irritans. In hoc enim est differentia inter hanc formam, & alias, quæ supponunt potestatem; quia ex speciali modo suo affert secum limitationem potestatis, & ideo non indiget aliâ particula irritante.

At verò quando supponitur potestas, & præcipitur forma, seu specialis modus procedendi; si non addatur clausula irritans, forma consequitur accidentalis, & omisso illius non censetur irritare actum. Et ita tradit Gloss. in d. verbo *Inhibentes*, & Felinus cum Aliis in d. cap. *Ex parte*, limit. 2. Et sumi potest ex cap. *Dilectus*, 2. de Præb. & ex l. 1. Cod. de Appell. ubi sententia à Prætorè lata, non servato ordine, dicitur injusta, non nulla. Sic etiam forma servanda in ferenda excommunicationis sententia c. 1. de Sent. excom. in 6. accidentalis est, quia datur pro his, qui jam habent potestatem excommunicandi, & non additur aliquid, quo major necessitas in tali forma significetur.

Ratio verò est opposita primæ parti, quia hæc forma supponit absolutam potestatem, quæ poterat validè operari sine tali forma; & ideo, si nova lex expressè non tollit aut minuit potestatem, censetur actus ab antiqua potestate manare, & ita esse validus, licet indebito modo fiat, propter solemnitatè vel formam novam non servatam. Ut ergo talis forma, substantialis censetur, necesse est, ut in lege exprimat. Usque adhuc Suaris lib. 5. de Leg. c. 31. n. 9. & 10.

Ex hac doctrina, haud dubiè probabili, videtur sequi, in præsentì casu non rectè Sanchium argumentari à Parocho, ad alium Sacerdotem, quippe, ut antea dixi, Parochus antecederet ad prohibitionem Episcopi, habet potestatem assistendi; alius autem Sacerdos eam accipit ab Episcopo aut Parocho, non absolute, sed cum aliqua limitatione, seu forma particulari, scilicet, *Dummodo sponsus præcipiat* &c. Ergo videtur, quòd, eà non servatà, corrumpat actus, juxta d. cap. *Cum dilecti*, & d. cap. *Venerabili*.

Et ratio est: quia fines mandati diligenter servandi sunt, l. *Diligenter*, §. ff. *Mandati*: *Diligenter igitur fines mandati custodiendi sunt*. Et l. 10. Cod. de Procur. *Si procurator ad unam speciem constitutus, officium mandati, egressus est, id quod gessit, nullum domino præjudicium facere potuit*. Ergo cum in hoc casu commissio fiat Sacerdoti delegato, assistendi Matrimonio sub certa forma, corrumpit actus, eà non servatà. Præsertim cum non sit forma juris communis; jam autem forma, quæ non est juris communis, ipse Sanchez sup. n. 3. docet, inducere veram formam essentialem, ut statim latius dicemus.

Respondet Sanchez sup. n. 6. fateor illam non esse formam juris communis: at dum dicimus, formam, quæ non est juris communis, inducere veram formam essentialem & conditionem, intelligi debet, nisi ex aliis conjecturis clarè deprehendatur oppositum, ut contingit hic. Hæc ille. Verè an falso, poterit quilibet judicare ex probationibus supra productis, quarum aliqua non satis clarè & efficaciter convincunt oppositum. Atque hæc de casu, in quo forma apposita non est juris communis.

Pono alium casum, in quo forma est juris communis, v. g. Parochus committit alteri Sacerdoti, ut assistat Matrimonio, præmissis denuntiationibus; vel, si sponsandi impedimento careant; si ille iis omisis, nec præmissa indagine impedimenti, assistat, putas, quòd Matrimonium valeat? Sanchez supra n. 3. putat valere, si reverà nullum erat impedimentum dirimens.

Probat: quia quoties exprimitur in commissione forma communis eò modo, quo jurè inest, non est intentio committentis, inducere novam formam & conditionem, sed est admonitio quædam, ut servetur forma juris communis; quare eà prætermisâ non irritatur actus, qui aliàs validus esset, nisi in commissione ea forma exprimeretur, ut optimè docet Glossa Clement. 1. de Offic. Delegati, verb. *Repererint*, ubi quærit, *Sed nunquid eis necesse erit, quòd præcedat super hoc cognitio vocalis, quorum interest? Videtur quòd sic, propter verbum istud, & verbum: Per inquisitionem. Dicit Innoc. in Decret. ult. de Præsumpt. quòd sunt clausule, quæ sonant in monitionem, non in conditionem, puta: Si persona sit idonea, & similia: & istæ non dant novam formam mandato, sed instruunt executorem, quali persone provideat; quare teneret tunc provisio, facta indigno, & excommunicatio, propter hoc lata, licet sit injusta, cum executor in his jurisdictionem habeat. Sed sunt, quæ bene sonant in conditionem: ut si dicitur: Provideas P. in tali Ecclesia; si de tali vico sit oriundus. Hoc enim sapit conditionem, & formam certam adjicit mandato. Unde si non est vera, non valet provisio, nec excommunicatio, propter id lata, propter transgressionem mandati, de Rescript. Cum dilecti. Hæc Gloss. cum Aliis multis, quos Sanchez sup. citat.*

Et ratio, inquit, est quia expressio ejus, quod tacitè inest, nihil profusus operatur; cap. 4. de Elect. in principio. *Significasti ejus, quod Reges & Regni Majores, admiratione permotos, quòd pallium tibi ab Apocrisariis nostris tali conatione oblatum fuerit, si Sacramentum, quod a nobis scriptum detulerant, exhiberes. Ubi Gloss. verb. Conditione, inquit: Conditio ista non est reprobanda, nec simoniam inducit, nisi de Paction. c. Pactiones, sed ostendit, pallium non*

682. Quis si forma apposita sit juris communis? Sanchez docet ejus defectum non vitare.

Probatio.

683. Expressio ejus, quod tacitè inest, nihil operatur, cap. 4. de Elect.

non aliter esse tradendum. Sicut hæc adjectio: Si satisfeceris, cum Præses provincie tutorem facit, non habet conditionem, sed commonet, tutelam non aliter committendam, ff. de Tutelis, l. Muto, §. 1. ibi: Hanc autem adjectionem, quam Præsides provinciarum faciunt, Tutorem do, si satisfeceris, non conditionem in se habere, sed admonitionem non aliter ei tutelam committi, quam si satisfecerit.

Atque ad idem propositum ibidem Gloss. Et tacite, inquit, conditiones non faciunt legatum conditionale, ff. de Condit. & demonst. l. 99. Conditiones extrinsecus, non ex testamento venientes, id est, quæ tacite inesse videantur, non faciunt legata conditionalia. Licet enim non exprimerentur, jure subintelligebantur.

684.
Ly Præmissis denuntiationibus, expressum in licentia, non est conditio.

Cum ergo sit jure communi expressa illa forma; Præmissis denuntiationibus, cap. fin. de Claudi. despons. & Trid. sess. 24. c. 1. de Matr. Et similiter: Si non sint impediti, ut constat ex Trid. eod. cap. 1. ibi: Si nullum legitimum opponatur impedimentum, dum exprimitur in licentia ea forma, non est conditio & restrictio licentia, sed admonitio, ut servetur d. c. fin. & Trident. quare cum in neutro loco præscribantur denuntiationes, tanquam de essentia Matrimonii, illarum omissio nec vitiat licentiam, nec Matrimonium. Ita Sanchez.

Sanchez.

685.
Objectio ex Coninck.

Sed contra hanc doctrinam, sic generaliter intellectam, ut quoties exprimitur id, quod jure inest, & non aliter, quam ut jure inest, non efficiatur ea concessio conditionalis, arguit Coninck disp. 27. num. 34. Jure communi cautum est, ut nemo, ob damnum alteri illatum excommunicatus, absolvatur, nisi parti satisfecerit. Si tamen Ordinarius daret alteri potestatem talem absolvendi, modò hic quantum posset prius parti satisfacere; multò probabilius est, eum velle invalidam alias esse absolutionem, utpote parti perniciosam, cum licet non possit eam velle esse validam. Hæc ille.

686.
Quæ utitur Sanchez pro sua sententia.

Verùm Sanchez sup. hoc exemplo probat suam sententiam, dicens: Idem multi viri docti ajunt, absolutionem ab excommunicatione, virtute Bullæ impensam, non satisfactâ parte esse injustam, validam tamen; quia ea est forma jure communi requisita, & jure communi non annullatur absolutio ob omissionem satisfactionis, quod probabilissimum est. Ergo cum similiter in nostro casu sit forma jure communi requisita, & non tanquam substantialis, non annullabitur ob omissionem illius. Hæc ille.

Nec per hoc, inquit idem Auctor ibidem n. 6. Pontifex præjudicat tertio, cum teneatur confessor sub mortali servare eam formam juris communis, quamvis eam non servatâ, non irritetur absolutio, sicut nec jure communi irritabatur.

Deinde responderi, id evenire; quia potestur alio modo, quam jure communi, non enim Pontifex per sua privilegia censendus est, velle damnum alicui inferre.

Simili ferè modo respondet ad hæc difficultatem Pontius lib. 5. c. 29. n. 6. ubi tenet sententiam Sanchez, respondet inquam conditionem: Satisfactâ parte, quantum potest, ita reverà jure inesse, ut aliter non possit leat absolutio.

Quamvis enim iudex possit aliquando solvere ab excommunicatione, etiam non satisfactâ parte; quia potest absolvere in peccato & manentem in peccato: at tamen non fertur ea jurisdictione, neque jure, nec privilegio, cum petitur partis satisfactio, nec potest servari satisfactio partis, quæ potest absolveri. Quod enim Navarrus dicit, committitur in privilegio ea conditio, ex quo tenetur absolutio, nisi ipsa satisfactio, quamvis sit impotens ad satisfaciendum, ritate caret.

Unde universaliter verum in omni casu fulam juris communis, opponitur privilegio, non aliter intelligendum, ut in privilegio positam, quam jure intelligitur potius, etiam speciali cautione detur. Ita habetur, quod ob illam difficultatem Regi, non videtur recedendum à doctrina Sanchez.

Rogas; quid dicendum sit, si in communi ne dicatur: Conjuncte Matrimonii, si per solentem indaginem inveniri, non est impedimentum inter eos? Respondet Sanchez sup. n. 4. in fine, Sacramentum invalidè interdictum, ea informatione non præmittit. Quia inquis, illa verba conditionem important. Quod non probat; quia quando exprimitur forma alio modo & in alium finem, quam jure communi inerat, reddit actum conditionalem, qui hic exprimitur forma alio modo, ergo reddit actum conditionalem, quod quærens, non observatâ conditione, non corrumpit.

Verùm enim verò, ut bene advertit Coninck sup. n. 33. & alii post ipsum, non hæc conditio diligentis inquisitionis potest esse, ut constat ex cap. fin. de Claudi. despons. ibi: Statuimus, ut cum Matrimonium per contrahenda, in Ecclesiis per Presbyterum prædicatum proponatur, competens terminus præfixus, infra illum, qui voluerit, & valuerit, legitimum impedimentum opponat; & ipsi Presbyteri nihilominus investigate, utrum aliquod impedimentum obsistat. Adedque juxta prædictam regulam Sanchezii, neque illa verba: Si per indaginem &c. conditionem valent importare.

Unde sic aliqui docent, & videtur sententia Glossæ sup. allegatæ in Clem. 1. de Officio delegati; nam textus ibi dicit: Nec non

excoutores ad providendum aliquibus. si per inquisitionem solerem, eos esse vix laudabilis & conversationis honeste reperiunt, a Sede Apostolica deputati, aliis possunt committere licite vices suas.

Præterea, contra illam secundam regulam Sanchii arguit Coninck sup. n. 34. Si quis det alteri facultatem audiendi Confessiones, monitis poenitentibus, ut diligenter lucrentur concessas tunc fortè Indulgentias; quis credat, virum bonum velle, aliter datam absolutionem esse irritam? Et tamen illa conditio iure communi non præscribitur.

Sed ad hoc argumentum facile posset respondere Sanchez, prout sup. respondebat ad similem objectionem; regulam suam veram esse, nisi ex aliis conjecturis clarè deprehendatur oppositum, ut hic contingit.

Quæ autem sint istæ conjecturæ, haud difficulter intelliges ex iis, quæ Coninck sup. n. 35. scribit: Ut, inquit, quod mihi occurrit, explicem; respondeo, totam rem pendere ab intentione concedentis, de qua si constet, non est multum laborandum de reliquis, ut Omnes fateantur: quando de ea non constat, spectandus est finis, ob quem conditio est addita. Si enim is evertat, posito quod actus, formâ præscriptâ non servatâ, validè fiat; ille censendus est, velle eo casu esse irritum; modò tamen finis tanti momenti sit, ut ad eum obtinendum, possit rationabiliter censerî illud velle. Secus est, quando actum esse irritum, non juvat ad finem obtinendum; vel hic non sit tanti momenti, ut propter eum aliquis prudenter velit actum esse irritum.

Hinc in Matrimonio, cum ideò præcipiantur supradictæ conditiones, ne sponsi, si fortè subit impedimentum dirimens, irritè, & consequenter sacrilegè contrahant, aut pro copula Matrimoniali, fornicariam postea habeant, si invalidè contraxerint; nullo modo censendum est, illas præscribentem velle, aliàs actum esse irritum; cum hoc modo finem suum everteret, & efficeret, ut conjuges, si contingeret eam formam non servari, infallibiliter sacrilegè contraherent, & copulam fornicariam haberent, quantumcumque aliàs nullum impedimentum subesset; quod tamen evitare cupit, & facile potest, si velit, actum illum, non servatâ conditione, illicitè quidem fieri, validè tamen. Idem est, quando Pastor concedit veniam assistendi, modo alter præcipiat conjugibus, ne ante benedictionem consumment; quia hoc non est tanti momenti, ut meritò velit, eos aliàs irritè contrahere.

Secus esset; quando aliqua, se opponens Matrimonio, diceret, se sub promissione Matrimonii defloratam à sponso, aut saltem contraxisse cum eo sponsalia; præsertim ju-

ramento firmata. Tunc enim committens alteri, ut assistat, si reperiat, sponsum non esse obligatum alteri, censetur velle, irritum esse contractum, sine sufficiente inquisitione factum; quia cederet in grave partis præjudicium, si validus esset. Quare delegans, si ne injuria partis non potest velle, Matrimonium eo casu esse ratum. Haec tamen Coninck.

Et quàmvis Pontius sup. n. 7. tanquam optimam approbet conjecturam, quæ accipitur ex fine; equidem n. 6. in fine, contradicit huic postremo exemplo, dicens: Si lite motâ, quia foemina opponit alicui, secum contraxisse sponsalia jurata, aut spe Matrimonii illam cognovisse; si tunc det Episcopus licentiam ad conjungendum virum illum cum alia foemina, si constet, non contraxisse sponsalia cum alio; si ille nihilominus eo non investigato jungat, valet Matrimonium, nisi Episcopus aliud exprimat; quia censetur data licentia juxta formam juris communis. Jure autem communi, si Parochus, sciens virum contraxisse sponsalia, & sub ea promissione illam deflorasse, conjungeret cum alia, licet in eo peccaret, Matrimonium tamen valeret. Quamdiu enim aliud non exprimitur, intelligitur secundum formam juris communis. Hæc ille.

Nec per hoc (ut supra in alio exemplo dicebat Sanchez) Episcopus præjudicat tertio (uti vult Coninck) cum teneatur Sacerdos sub mortali servare eam formam juris communis; quàmvis, eâ non servatâ, non irritetur Matrimonium.

Planè, reponit aliquis, tenetur; interim si non observet eam, altera pars grave damnum incurrit; propter quod tamen evitandum, illa forma fuerat expressa in concessione; si ergo ad conjectandam concedentis voluntatem, optima conjectura videatur, ut ait Pontius sup. n. 7. ea, quâ utitur Coninck, scilicet spectandum esse finem, ob quem ea conditio apponitur, quidni in casu proposito illa conditio debeat censerî apposita conditionatè, cum alioquin nõ obtineatur finis?

Respondetur: Pontius non admittit eam conjecturam, nisi in casu, quando conditio, vel est alia extra formam juris communis, vel aliter posita vel expressa, ita ut alium sensum habeat, diversum ab eo, quem habet, quando jure inest. Nam ex ea conjectura infert, validam esse Absolutionem, quàmvis absolvens non hortetur, ut lucrentur Indulgentias. Similiter, valere Matrimonium, cui assistit Sacerdos, cui licentia data est, dummodo sub excommunicatione denuntiet, ne conjungantur non præmissis denuntiationibus.

Jam autem in casu proposito, non apponitur nisi conditio, quæ de jure inest, & eo modo, quo inest, idemque est finis; si ergo, dum

692.
Pontius con-
tradicit po-
stremo ex-
plo.

693.
Contra.

694.
Respons. pro
Pontio.

dum non exprimitur, relinquit potestatem absolutam, & non reddit eam conditionatam; sed Matrimonium valet, tamen non obtineatur finis, propter quem iure inest; etiam explicitè posita, non efficiet potestatem conditionatam, sed Matrimonium valebit, quantumvis finis ejus non obtineatur.

Episcopus in casu potestatis deberet magis explicare suam voluntatem.

Quippe si veller Episcopus illam formam conditionatè apponere, cum sciat, aut saltem scire possit sententiam Sanchez & Aliorum, magis suam voluntatem posset & deberet explicare, dicendo: *Do tibi facultatem, ut assistas, dummodo prius hoc facias, & aliter hæc facultas non valeat*; tunc sanè, etiam si clausula, & forma apposita, per se de jure inerant, Matrimonium, eà non servatà, minimè valebit; siquidem concedens facultatem, non aliter intendit eam concedere, nisi sub tali conditione & limitatione; ergo ut alter validè eà utatur, debet prius adimplere, quod sibi præscriptum est.

Ceteroquin, per se putandum est, non plus intendere, quam monere & inculcare id, quod jure ipso in prudenti administratione servandum erat. Ita etiam docet Aversa q. 6. sect. 4. §. *Item dubitarunt*, circa finem, & nobis videtur hæc doctrina probabilior, & in praxi omninò sequenda post factum, id est, post Matrimonium sic contractum; quia in dubio standum est pro valore Matrimonii; at verò ante factum omninò evitanda est talis assistentia, quoniam graviter peccaminosa, ut dictum est.

Disputant hùc etiam Aliqui; an licentia assistendi vi, metu, aut dolo extorta, valeat. Pro responsione ponitur.

CONCLUSIO XVIII.

Licentia vi aut metu extorta, valet. Ut & dolo impetrata, nisi esset dolus circa substantiam.

695. *Licentia assistendi Matrimonio debet sine vi, metu ac dolo impetrari.*

Licentia assistendi Matrimonio debet, secundum Omnes, reverentur & sincerè peti ac impetrari, non vi & metu, aut dolo & fallacià extorqueri. Unde, per se loquendo, peccarent, qui vim inferrent, & metum Parocho incuterent, vel mendaciis circumvenirent ad licentiam impetrandam. Difficultas tantùm est, an sic extorta valeat; & per consequens, an valeat Matrimonium coram alieno Sacerdote initum de licentia proprii, tali modo impetrata.

Vi aut metu extortam non valere, probatur.

Sanè quod attinet ad vim & metum, plures existimant, Matrimonium non valere; quia ea licentia invalida est. Quod sic probant: quàmvis enim regulariter metu gesta valeant, excipitur tamen iurisdicctio; nam ea non transfertur intercedente metu, ut do-

cet Gloss. c. 2. de His quæ vi, verb. *Coactum extorta*, ibi: *Item non tenet iurisdicctio in ibi: Aut si cum resistisset quibus ex licentia viribus præturæ compulsum est, nulla iurisdicctio est.* Ubi Gloss. verb. *Nulla*, ait: *Ipse iurisdicctiois, à fortiore debet impedire ipsam translationem.*

Sed credo (inquit Sanchez lib. 3. dist. n. 13.) valere licentiam illam, & consequenter Matrimonium. Primò; quia veritas iurisdicctiois metu extortam, valide tenet; quia lex, in contrarium adducta, requiritur in casu speciali, dum litigantes compelluntur consentire in iudicem non fore, & ita prorogare ejus iurisdicctioem; quæ prorogari nequit, nisi liberà eorum voluntate; & ita cum sit casus specialis, non debet extendi. Deinde: quia iurisdicctiois translatio & prorogatio, in illa, extendendum non est, nisi in eodem textu, contra regulam generalem, ad iurisdicctiois concessionem, quæ nec ad translationem est, nec per eam iurisdicctio aliquando fertur. Hæc ille.

Quòd autem sit talis regula generalis, patet ex d. Gloss. ibi: *Tenent ergo per metum sum, & subvenitur metum patris, nisi culpa sua incidissent in metum.* Et sic dicitur: *na sive generalitate excipiantur casus sic. Per rō casus isti comprehenduntur his verbis, juxta Gloss. ibidem in fine:*

Tutor, iudicium, de sacramentali, votum.

Hæc sex vi facta, de jure facta fore nulla.

Cætera jus patitur, sed potest resistere.

Nisi ergo dixeris, concessionem licentiam esse verum actum iurisdicctiois, atque eam, veram iurisdicctioem transferentem, profectò, inter casus exceptos ab illa iurisdicctioe nequiquam comprehendi poterit, quæ jus patitur, aut potest extorqueri. Undè proculdubio Parochus, qui licentiam suam revocare; & iudex, qui illi deducatur, possit eam irritare, quod Matrimonium coram tali Sacerdote contractum non valeret; interim, si ante illam revocationem aut irrationem Matrimonium fuerit contractum, non poterit jam, per ipsum Matrimonium, nec licentia illa irritari, ut patet ex alibi dictis.

Nec obstat: quòd illa concessio licentiam sit actus quasi iurisdicctiois, ut & assistentia; quia non licet in omnibus argumentari à vera iurisdicctioe, ad quasi iurisdicctioem. Sic enim diximus, Parochum excommunicatum posse assistere Matrimonio, & concedere licentiam assistendi; quàmvis nequeat exercere actus veræ iurisdicctiois. Ergo